

KBM 3969 Vigerslevparken

Matrikel 1849, Vigerslev Sogn, Sokkelund Herred,
Københavns Amt.

KUAS j.nr. 2012-7.24.02/KBM-0007

NIELS H. ANDREASEN

Københavns Museum
Vesterbrogade 59
1620 København V
Telefon: +45 33 21 07 72
Fax: +45 33 25 07 72
E-mail: sekr@bymuseum.dk
www.copenhagen.dk

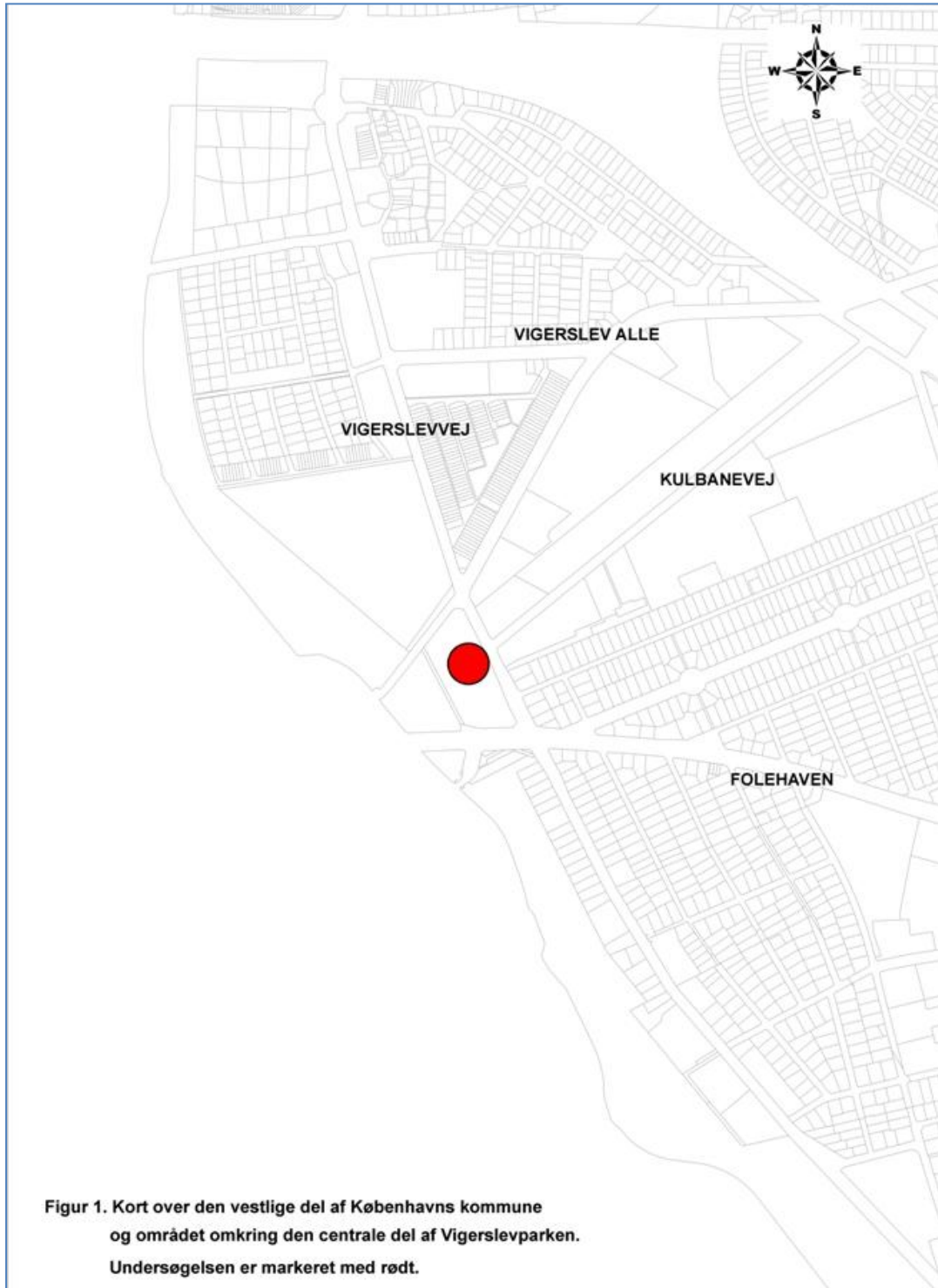
Forsidebillede: Vigerslevparkens udstrækning fra Damhussøen til Kongens Enghave.

© Københavns Museum 2012

1 Resumé

Forud for omlægning af fjernvarmerør og kloakledning i Vigerslevparken undersøgte Københavns Museum området for kulturspor. Undersøgelsen fandt sted som en prøvegravning i form af 140 meter søgegrøft med et samlet afgravet areal på 220 kvadratmeter.

Prøvegravningen gav ingen resultater af arkæologisk interesse.

2 Undersøgelsens forhistorie

Forud for omlægning af underjordisk fjernvarme og kloakering i Vigerslevparken forud for etableringen af den nye jernbaneforbindelse mellem København og Ringsted foretog Københavns Museum d. 30. juli en arkæologisk forundersøgelse for at afklare den mulige tilstedeværelse og udbredelsen af strukturer og kulturlag af arkæologisk interesse (figur 1).

Den arkivalske kontrol af det berørte område viste, at der var sandsynlighed for at komme til at støde på kulturlevn fra især sten- og jernalderen.

Der er i området – særligt langs Harrestrup Å – gjort en del løs- og votivfund fra især yngre stenalder¹. I åen ud for anlægsområdet er fundet en bidselstang fra ældre jernalder², og der er ved flere lejligheder registreret jernaldergruber på begge sider af åen³. I 1994 fandtes i forbindelse med en prøveudgravning et hus fra ældre jernalder på matriklens nordligste og højest beliggende område⁴.

På denne baggrund blev det besluttet at foretage en prøvegravning forud for det aktuelle arbejde for at afdække eventuelle spor af bebyggelse eller anden aktivitet fra forhistorisk tid.

3 Administrative data

Beretningen og al kommunikation med Københavns Energi, Kulturarvsstyrelsen og andre interessenter forbundet med undersøgelsen er at finde i museets sagsregistreringsdatabase og sagsakter m.v. er desuden lagt i eDoc.

Originaldokumentation og genstandsmateriale opbevares hos Københavns Museum under journalnummer "KBM 3969 Vigerslevparken" og internt sagsnummer 2596. En elektronisk kopi af beretningen sendes til Kulturarvsstyrelsen og til Københavns Energi.

Undersøgelserne er bekostet af Københavns Energi som bygherre jf. Museumslovens § 26 stk. 2, 1. pkt. om arkæologiske undersøgelser i forbindelse med bygge- og anlægsarbejder.

4 Øvrige data

Undersøgelsen blev startet d. 30. juli og afsluttet samme dag. Deltagere i feltarbejdet var undertegnede (daglig leder og beretningsansvarlig). Desuden deltog stud.mag. Marc Hauge. Ved undersøgelsen blev der benyttet en gravemaskine, stillet til rådighed af bygherre.

¹ Sb-nr. 020306-68, 020305-13, 020305-1, 020306-39, 020305-11, 020305-14, 020305-18

² Sb-nr. 020306-61

³ Sb-nr. 020306-91, 020305-10, 020305-4

⁴ Simonsen 1994.

Feltarbejdet blev varetaget af Københavns Museum med museumsinspektør Hoda El-Sharnouby som udgravningsansvarlig. Digital- og papirkopi arkiveres hos Københavns Museum.

5 Topografi, terræn og undergrund

Den nordligste del af feltet var den højst beliggende. Terrænet er jævnt faldende fra cirka kote 3,1 masl til kote 6,8 masl mod sydøst og sydvest, ned mod cykelstien, hvor Harrestrup Å tidligere har løbet. I de to sydligste søgegrøfter ned mod cykelstien (grøft 23 og 24) blev undergrunden ikke erkendt da der her forekommer meget dybe aflejringer fra den tidligere Harrestrup Å. Bortset herfra er muldlaget på det skrånende terræn relativt tyndt (se nedenfor), og det afløses i en glidende overgang af undergrundssand og – ler.

Figur 2. Udsnit af kort fra 1795 med lokalitetens omtrentlige placering i forhold til landsbyerne Hvidovre og Vigerslev.

Vigerslevparken er et fire km langt, grønt bælte, som strækker sig fra Damhussøen i nord til Valbyparken i syd og gennemstrømmes af Damhusåen (tidligere Harrestrup Å). Parken blev anlagt i flere etaper fra 1929 til 1963. Navnet skyldes angiveligt Vigar som byggede en gård i området cirka år 400 e.Kr. og fik landsbyen Vigarsløv opkaldt efter sig.

Parkens jorde har for størstedelens vedkommende indgået som engarealer for landsbyerne Vigerslev og Hvidovre. Kun en lille del af jordene har været opdyrkede. Store Vigerslevgaard der blev bygget før midten af 1800-tallet lå tidligere c. 250 meter mod NNV for det udgravede areal på den anden side af Vigerslev Allé.

I 1901 blev Vigerslev en del af København, og der opstod behov for at finde ud af, hvordan byen skulle udvikles. Derfor afholdtes en byplankonkurrence i 1909. Og det var stadsgeometriker Carl Strintz's vinderforslag fra denne konkurrence, som for første gang udpegede arealerne langs Harrestrup Å som park⁵.

Allerede i 1932 var den nordlige del fra Roskildevej til jernbane blevet anlagt på et areal, som Københavns Kommune havde erhvervet i 1917. Betingelsen ved overtagelsen af arealerne var, at disse for altid skulle bruges til offentlig park, sportsplads eller lignende.

I 1940 blev der vedtaget en lov om stianlæg inden for Københavnsegnens grønne områder. Det medførte en sti gennem Vigerslevparken og Damhusengen. Stien blev bygget som beskæftigelsesarbejde under krigen samtidig med den anden etape af Vigerslevparken i årene 1941-44. Denne etape omfattede strækningen fra jernbanen og næsten ned til Gammel Køge Landevej samt området i Hvidovre Kommune vest for åen. Dette vestlige areal var København blevet ejer af ved at indgå en overenskomst med ejeren af Risbjerggaard. Overenskomsten indebar, at arealet for fremtiden skulle bruges til parkformål.

I 1961-63 blev området omkring den tidligere Flaskekro ved Gammel Køge Landevej inddraget i parken.

Strækningen fra Gl. Køge Landevej til Kalveboderne er først blevet en del af parken ved fredningen af Harrestrup Å (2010). Derved blev der skabt et sammenhængende parkstrøg fra Vestvolden til Kalveboderne som foreslået i 1909. Denne sidste del af parkstrøget udgøres dog kun af et begrænset antal meter på hver side af åen. Vigerslevparken mellem Vigerslev Allé og Åhaven.

Syd for Vigerslev Allé ligger et trapezformet areal kaldet Lerknolden. Syd for Lerknolden opdeles parken af stærkt befærdede veje. Parken er derfor meget åben mod motorvejen, hvilket får denne til at virke meget dominerende. Harrestrup Å er rørlagt gennem Lerknolden.

I oktober 2009 besluttede Folketinget, at en ny jernbanestrækning København – Ringsted skal føres over Køge. Der er en statslig arealreservation til en ny linieføring af jernbanen København – Ringsted. Den statslige arealreservationen går fra Kulbanevej til Holbækmotorvejen. Bredden på en kommende bane bliver ifølge oplysninger fra Banedanmark på op til 40 m. Jernbanen skal passere gennem Lerknolden og alene af denne årsag vil arealet i de kommende år undergå store forandringer.

6 Målesystem

Søgegrøfterne blev indmålt digitalt ind med museets GPS (model Trimble R6 med tilhørende TSC2 håndholdt dataenhed), der har en præcision på 3 cm både horisontalt og vertikalt. Alle opmålinger er foretaget indenfor DKTM's koordinat system. Prøvegrøfterne har ved opmålingen fået allokeret et unikt identifikationsnummer, genereret af GPS-systemet. Informationerne kunne derefter importeres til IntraSIS⁶.

⁵ Københavns Kommune 2011.

⁶ IntraSiS Explorer systemet er udviklet af det svenske kulturministerium og benyttes i forbindelse med indsamling, relatering, strukturering samt arkivering af data.

7 Udgravningsmetode

Ved forundersøgelsen blev der trukket 24 søgegrøfter med en gravemaskine på hjul. Der anvendtes en 2 meter bred rabatskov uden tænder og søgegrøfterne blev trukket i horisontale lag ca. 5 meter ad gangen.

Grøfterne var orienterede fra NØ til SV på nær grøfterne 7 – 9 og 22 som var orienterede NV til SØ (bilag 2). Grøfterne var to meter brede og havde en længde på 5 meter på nær grøft 16 og 17, som hver især var 10 meter lange.

Efter afgravningen af muldlaget blev den blotlagte undergrund afrenset med skovl i de tilfælde, hvor løs jord kunne skjule eventuelle fyldskifter.

8 Undersøgelsens resultater

Der blev trukket 24 søgegrøfter med 5-10 meters afstand imellem og med en længde på enten 5 eller 10 meter (bilag 2).

8.1 Søgegrøfter 1-15

Udgravningen startede i områdets nordlige ende, hvor muldlaget var en smule tyndere end på det faldende terræn ned mod Damhusåen (figur 4).

Grøfterne 1-15 blev gravet til en gennemsnitlig dybde af 57 cm. I grøft 7 fremkom i hele grøftens nordlige side et fyldskifte, der målte 43 cm i bredden. Ved snitning kunne det erkendes at fyldskiftet var 11 cm dybt. Fyldet bestod af sortbrunt leret silt opblandet med gulligt undergrundsler og indeholdt kun få sten. Der forekom ingen fund. Fyldskiftet blev ikke dokumenteret.

I grøft 13 fandtes umiddelbart under muldlaget et fyldskifte indeholdende en del trækul. Efter et par træk med maskinen kunne det let diffuse fyldskifte tydeligere erkendes på baggrund af den lysere naturlige undergrund, men ved efterfølgende afrensning fremkom en rusten kapsel og fyldskiftet må derfor betragtes som recent. Muldlaget er i dette område meget tyndt og blev målt til kun 38 cm. Fyldskiftet blev ikke dokumenteret. Bortset fra disse to ovennævnte fyldskifter var søgegrøfterne bemærkelsesværdigt uforstyrrede af recente aktiviteter, og der fandtes ingen anlæg af arkæologisk interesse.

8.2 Søgegrøfter 16-24

Grøfterne blev gravet til en gennemsnitlig dybde af 60 cm på nær de to sydligste grøfter (23 & 24), der blev gravet til henholdsvis 168 cm og 190 cm i et håb om at påtræffe arkæologiske udsnitlag, broanlæg eller andre anlæg, der kunne være bevaret i de fugtige aflejringer. I både søgegrøft 23 og 24 forekom tørvedannelse

(figur 5). Under tørvelaget lå et brunt lag af nedbrudt organisk materiale med en fed, fedtet konsistens og med en del bevarede træfragmenter. En kraftig lugt af omsat plantemateriale var fremtrædende under opgravningen, og der var en let indstrømning af surt grundvand fra de fugtige, organiske aflejringer.

8.3 Fundmateriale

De hjemtagne genstande fra undersøgelsen indbefatter 5 fund (x1 – x5) (figur 3). Det sparsomme genstandsmateriale skal ses i sammenhæng med den ret sene udvikling af området til sammenhængende bebyggelse og arealets status som græsningsseng og efterfølgende parkområde.

Figur 3. Det sparsomme genstandsmateriale.

8.4 Sammenfatning

Der fremkom ingen anlæg eller fund af arkæologisk interesse på det prøveudgravede areal. De få fund fra det øvre muldlag tilhører alle Nyere Tid.

Arealerne berørt af Københavns Energis ledningsarbejder frigives derfor, da de på baggrund af forundersøgelsen ikke skønnes at indeholde arkæologiske interesser.

8.5. Litteratur

Simonsen, R. 1994. Beretning vedrørende arkæologiske undersøgelser i Vigerslevparken, matr. nr. 1849, Vigerslev Kvarter. Sagsnummer KBM 1204. *Københavns Museum*.

Københavns Kommune 2011. Vigerslevparken inklusiv Harrestrup Å syd for Roskildevej. Udviklingsplan 2011 -2016. Københavns Kommune, Teknik- og Miljøforvaltningen Center for Park og Natur.

<http://www.kk.dk/~media/02D8CA1AD5854D788A21405BA9325D9E.ashx>

9 Fremtidigt arbejde

På trods af at kun en femtedel af arealet blev afdækket i forbindelse med den aktuelle undersøgelse, viser fraværet af arkæologiske anlæg og fund, at skråningerne ned mod den tidligere Harrestrup Å næppe har været intensivt udnyttet i forhistorisk og historisk tid. Dog skal der understreges at tidligere fund fra området peger på muligheden for lokale forekomster af depot- og votivfund i det tidligere vådområde langs Harrestrup Å samt eventuel oldtidsbebyggelse på de mere plane arealer i og omkring Vigerslevparken.

Det vil derfor fortsat fra museets side anbefales, at der forud for kommende anlægsarbejder i parken udføres arkæologiske forundersøgelser. Der er således ikke tale om, at den aktuelle forundersøgelse (KBM3969) fører til en overordnet, arkæologisk frigivelse af matriklerne 1849, 3158 og 3302, Valby - dertil er for lille en del af matriklernes samlede areal afdækket.

10 Appendices

10.1 Fotoliste

Billede nr.	Motiv	Mod	Dato / sign.
1	Oversigtsbillede med grøfter	V	30.7.2012 NHA
2	Profil i Grøft 24	NV	30.7.2012 NHA

10.2 Fundliste

X 1: Kraftigt korroderet søm af jern, 8 cm langt. Fundet som løsfund i Grøft 8.

X 2: Randskår af porcelænstallerken med en bred og en smal blå stribe langs kanten. Fundet som løsfund i Grøft 20.

X 3: Randskår af porcelænstallerken med 5mm bred grøn stribe og 1mm bred guldstribe. Fundet som løsfund i muldlaget i Grøft 24.

X 4: Sideskår af kop eller kande af porcelæn med blåbemaling. Kongelig porcelæn? Fundet som løsfund i muldlaget i Grøft 24.

X 5: Sideskår af kop eller kande af porcelæn. Ubemalet. Fundet som løsfund i muldlaget i Grøft 24.

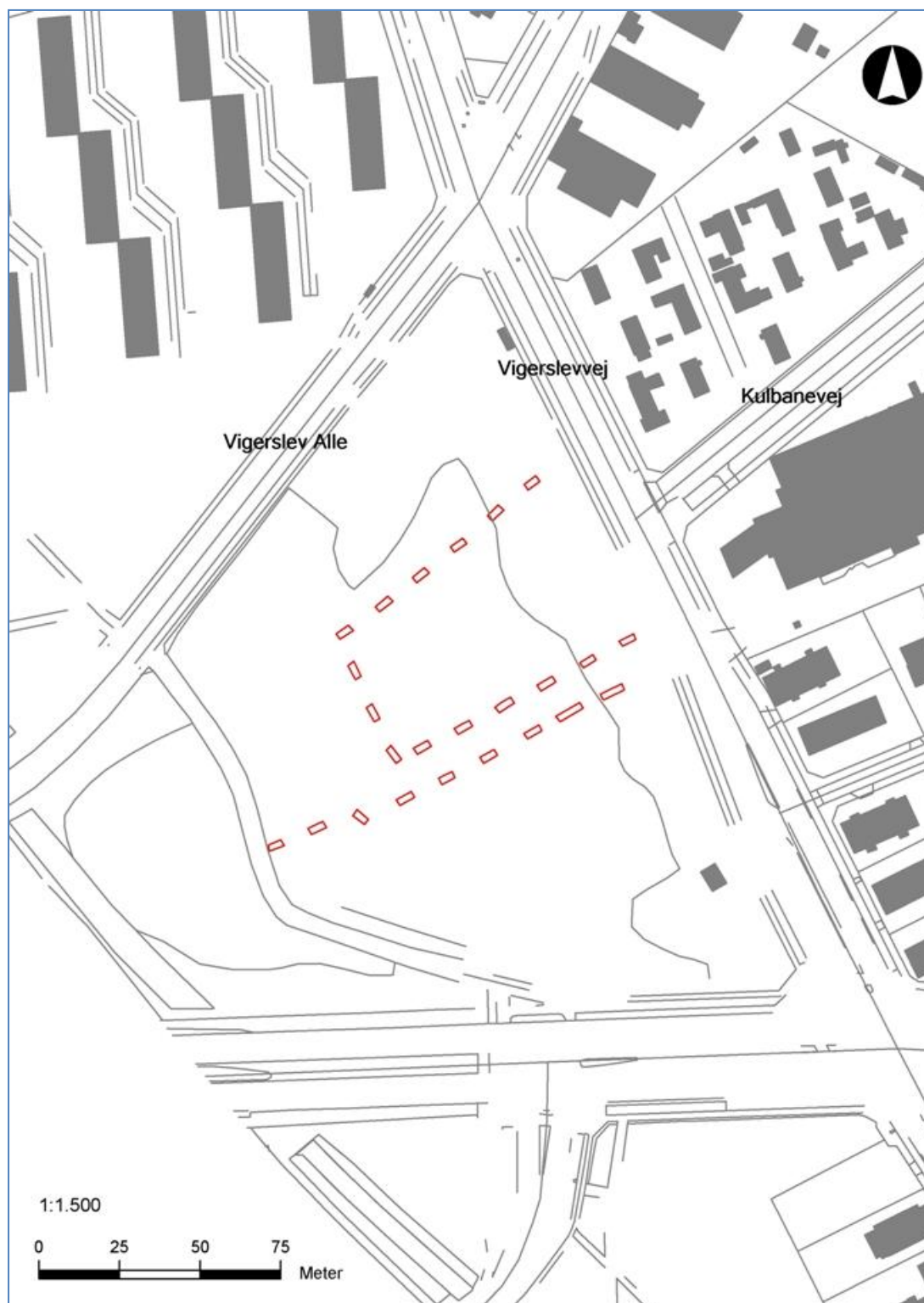

Figur 4. Oversigtsfoto mod vest.

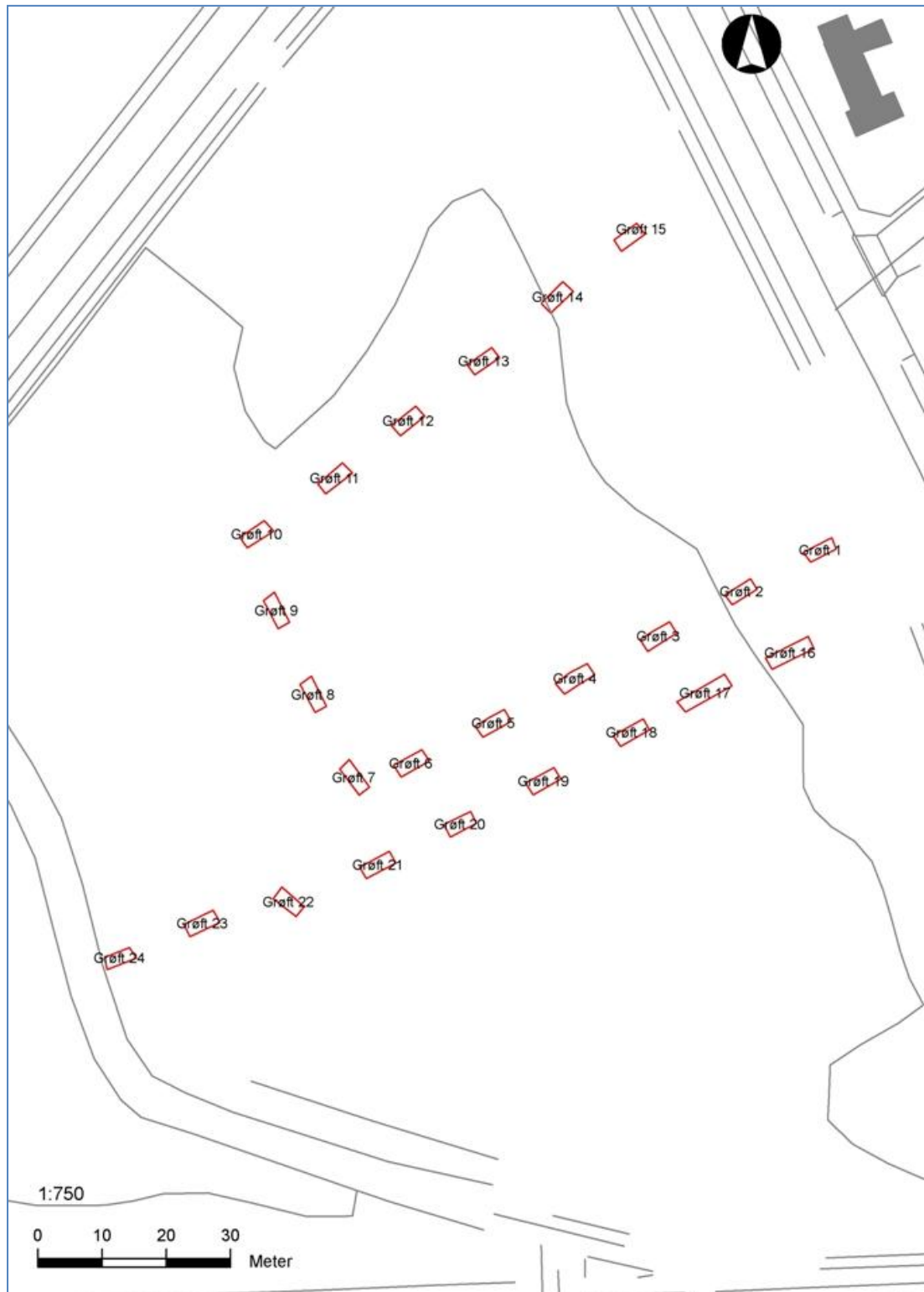
Figur 5. Afrenset profil i Grøft 24 umiddelbart ved siden af cykelstien. Tørvelag afveksler med lyse sandlag. Nederst i grøften ses det fedtede brungrå lag med bevaret træ. Tommestokkens længde er 160cm.

Bilag 1.

Oversigtskort med de indtegnede grøfter.

Bilag 2.

Oversigtskort med nummerering af de gravede søgegrøfter.